

Mulțumiri:

Părinților Mihai și Emilia, fraților Mihail și Gabriel.

Soțului meu, Cătălin, pentru răbdare, și mămăruțelor, Nicolae și Nectarie, de la care învăț zi de zi...

Prietenilor și colegilor, Corina Maria Negreanu, pr. Florin-Cătălin Ghiț, Monica Felecan și părintelui Eugen Mera.

Tuturor celor care au contribuit, într-un fel sau altul, la apariția acestei cărți.

Nicoleta Pălimaru este redactor-șef al revistei „Renașterea” din Cluj-Napoca.

Doctor în Litere, Universitatea „Babeș-Bolyai” (2008), Cluj-Napoca. Absolventă a Facultății de Teologie-Litere (Secția franceză) și a masteratului „Istoria imaginilor, istoria ideilor” din cadrul Facultății de Litere a UBB.

Este autoarea cărților *Portret de teolog* - Anca Manolache în dialog cu Nicoleta Pălimaru, Renașterea, Cluj-Napoca, 2003 și *Valeriu Anania. Opera literară*, Renașterea / Limes, Cluj-Napoca, 2011.

Nicoleta Pălimaru

Întâlniri cu IPS **Bartolomeu Anania**

Pagini de jurnal (1992-1998)

Tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului
Părinte **Andrei**

Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului,
și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului

Cuvânt înainte de Mircea Muthu

Editura Renașterea / Limes
Cluj-Napoca / Florești
2021

Cuprins

Mircea Muthu, <i>Cuvânt înainte</i>	7
1992.....	11
1993.....	19
1994.....	27
1995.....	47
1996.....	56
1997.....	84
1998.....	140

1992

2 aprilie, Văratec

Cu părinții la Văratec, la părintele Anania. Are un oaspete: pe doamna Adriana Zeck de la București. După plecarea ei, părinții îi dau daruri, iar el ne servește cu cafea. Eu primesc o ceșcuță mică, elegantă. Discuții despre atelierul biblic (părintele ne citește pagini din Noul Testament), despre olimpiadele de română și filozofie. Părintele ne vorbește cu dragoste și admirație despre Mihai Eminescu. Ne face atenți că în versul „Noi nu avem nici timp, nici loc”, pronumele noi este pluralul comuniunii, nu al majestății.

Mă urc pe un scaun și răscolesc biblioteca părintelui din prima cameră; în a doua este instalat atelierul biblic.

Îmi spune că trebuie să mai sosească cărți de la București.

E multă literatură. În rândul din față: Mihai Șora, *Sarea pământului*, Ioana Postelnicu, cele 22 de volume din Mihail Sadoveanu (despre care aflu că-l citește vara, iar pe Bacovia toamna) și, de asemenea, mai multe volume din Feodor M. Dostoievski. Zăresc și o poză de tinerețe a Părintelui.

Îmi împrumută piesa *Miorița*, scrisă de el, și volumul de versuri *Geneze*. Mă opresc la versul „Nimeni nu mă poate iubi fără să păcătuiască”. Meditez asupra lui. Voi încerca să scriu câteva rânduri în *Credința neamului*.

Îmi vine ideea: poetul care se jertfește pe altarul cuvintelor.

Îl întreb de ce nu figurează cu poezie sau proză în manualul de română (e amintită în treacăt Miorița lui Valeriu Anania), iar el îmi răspunde cu smerenie: „Nu e treaba mea”.

4 aprilie

De la biblioteca județeană, împrumut romanul lui V. Anania *Străinii din Kipukua*, și de la niște prieteni ai părinților volumul de memorii *Rotonda plopilor aprinși*.

Citesc și fac fișe. Îmi vine brusc gândul că poate într-o zi voi scrie despre opera părintelui Anania.

5 aprilie

Părintele Anania e la noi în vizită. Mama așază masa în bibliotecă. A pregătit mâncare delicioasă și tort cu mere. Părintele mănâncă atent și măsurat. Observ că nu își pune în farfurie mai mult decât poate mânca.

Port discuții despre literatură, apoi mă retrag, iar părinții continuă până târziu. Rețin termenul *sinergie*: conlucrarea dintre Dumnezeu și om.

23 mai

Cu părinții la Văratec. Privesc palatul în faptul serii, care adăpostește, ca într-o cochilie, munca părintelui Anania la *Biblie*. Părintele ne citește pagini diorosite din Noul Testament. Încerc să învăț simțul limbii de la părintele Anania; e foarte atent când introduce un cuvânt sau o sintagmă. Cumpănește mult.

Curge liniștit muzică de Bach, Air. Plecăm spre casă după orele 22.

6 iunie, Văratec

Cu părinții la Văratec. Părintele Anania ne face cunoștință cu pictorul Horea Bernea. Mă impresionează. Ne vorbește despre poarta mănăstirii și despre picturile de aici, de la Văratec. Câtă naturalețe!

Iedera plantată de părintele Anania lângă palat îmi amintește de aforismul lui Lucian Blaga: „Numai târându-te te poți înălța!”. Mă gândesc la perioada lui de închisoare.

10 iunie

În curând voi părăsi liceul „Calistrat Hogaș”, cabinetul de literatură română, cu pereții plini de periodizări, orele de franceză cu albumele de artă, engleza... Voi avea bacalaureatul. Discuțiile cu părintele Anania mă ajută cel mai mult (istoriile literare, poezia română, dramaturgia).

2 iulie

Părintele Anania a venit la noi la cină. E și Luc, prietena noastră comună, cu familia. Mama a pregătit aperitive și friptură.

Discuții despre Caragiale și părintele Cleopa.

Îl conducem pe părintele cu mașina la Văratec. Vorbim despre literatură. E o seară bogată în stele.

7 iulie

Cu mama la Bălțătești, unde părintele Anania face tratament. I-am adus de la Iași cartea de predici a părintelui Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*. Hârtia și coperta nu sunt de calitate.

Avem discuții despre literatură, scriitori români, despre Al. Ciorănescu, pe care-l citesc acum.

30 iulie

Vizita părintelui Anania care sosește de la București.

Cărți și ciocolată. La masă părintele deapănă amintiri din America. Discuții cu tata despre teologie, viață bisericească, apoi cu mine despre literatură și romanul *Străinii din Kipukua*, personajele și mitologia hawaiiană. Fascinant!

Rețin ideea părintelui: „Omul are o singură putere: aceea de a se ruga”.

7 august, Văratec

Cu părinții la Văratec. Ducem daruri părintelui, alese cu grijă de mama. Părintele, ca de obicei, ne servește cu cafea. Eu primesc ceșcuța mică... Poveștile tihnite și ritualul cafelei mă duc cu gândul la paginile din literatura română unde anumite personaje păstrează cu eleganță acest ceremonial.

Discuții de teologie și literatură pe acorduri de muzică clasică. Ne spune că îi place mult povestirea *Albumița* din volumul *Amintirile peregrinului apter*. Îl apreciază pe părintele Mircea Păcurariu pentru volumele de Istoria Bisericii Ortodoxe Române.

13 august

A sosit la noi părintele Anania. Servim masa împreună. Amintiri despre T. Arghezi.

Discuții pe marginea lecturilor mele din Mircea Eliade, Eugen Ionescu (i-a fost profesor la seminarul din București), Jeni Acterian, Alice Voinescu, pr. Dumitru Stăniloae și Emil Cioran. „Pe Cioran să-l citești, dar să nu-l iei în serios!”, îmi spune părintele.

19 august

Cu mama la Văratec la părintele Anania. Ne arată ce a lucrat pe textul asupra Concordatului. Primește o scrisoare de la Teodor Baconsky, în care îi scrie că părintele este ciclotimic.

Acasă mă uit în dicționar și concluzionez că starea de ciclotimie poate să-i vină părintelui de la scindarea eurilor (pentru că este și scriitor și poet și călugăr), dar și de la perioada închisorii pe care a traversat-o și despre care vorbește prudent, pentru a nu ne înfricoșa noi de torturile îndurate.

Părintele ne-a dăruit un exemplar din cartea prof. Ion Bria *Iisus Hristos*, cu dedicație. Am citit-o din scoarță în scoarță. Icoana Mântuitorului din interior este de la mănăstirea Văratec, din sec. 16.

22 septembrie

Am plecat spre Văratec la pr. Anania să-i spun că am picat examenul de filozofie în București. Nu m-am descurcat pe un text din Russell. Eram într-o stare de

gol lăuntric. Părintele mă liniștește, spunându-mi: „Ai să scrii o carte”.

Discutăm despre scris și literatură, Shakespeare, un geniu pe care-l are la inimă și a cărui integrală o deține în original. Plec întremată.

Pe drum, citesc din cartea de versuri a Anei Blandiana și din Octavian Paler. Cred că nu a fost bine să părăsesc gândul de a urma teologia. Părintele mi-a lăsat libertatea să aleg.

18 octombrie

Părintele Anania a sosit de la București. Va înnopta la noi. Mi-a adus cartea *Cearța cu filosofia* a lui G. Liiceanu, citită în tren, cu însemnările lui. Este subliniat de el următorul pasaj, cu pix negru, fin: „Însă paradoxul acestei filosofii, care s-a născut în spărtura arbitrară dintre Seele și Geist (ca și cum sufletul ar ține de resortul hulitei psihologii, iar spiritul ar cădea, suveran, în lotul filosofiei), este acela de a fi pus în mișcare toate strategiile unei écriture care se adresează, precumpănitor, sufletului” (p. 10).

Simt că îi lipsește ceva acestui filozof. Îmi place cum scrie, cum se exprimă, gândirea limpede și scrisul lui, și al lui C. Noica, și al lui Andrei Pleșu, și al celor din *gruparea de la Păltiniș*. Poate trebuie o ancorare mai adâncă în Dumnezeu.

Cochetarea mea cu filosofia e lipsa acestei ancorări. Îmi vine în minte stihul din *Acatistul Mântuitorului*: „Hristoase, lumina minții mele”.

19 octombrie

Îl ducem pe părintele Anania cu mașina la Văratec. Ne răsfață cu muzică clasică și cafea. Are corespondență pe birou.

14 noiembrie

De lăsată secului, părintele Anania e la noi. Va dormi în sufragerie, ca de obicei, lângă cactus. Servim masa în bibliotecă. Mama a pregătit pui cu smântână, aperitive și dulciuri. A devenit un ritual să mâncăm și să povestim. Părintele ne vorbește despre viața bisericească și literatură.

Se mândrește cu doi ucenici, Teodor Baconsky și Radu Preda.

22 decembrie

Părintele Anania e la noi. S-a întors de la București.

Mâncăm de post. Ne povestește ce a făcut la București, că l-a vizitat pe părintele Dumitru Stăniloae care era suferind. Are un mare dar de povestitor (povestește cu căldură și corect gramatical). Mi-a adus de la București, de Moș Crăciun, *Pro Memoria* și cartea lui Radu Preda, *Jurnal cu Petre Țuțea*.

Purtăm discuții mai lungi, cu intermitențe.

Despre raportul ucenic-maestru. Terminasem de citit cartea lui M. Eliade *Yoga* și găsisem următoarea idee: „În India, ucenicul se pierde la picioarele învățătorului”. Mă gândeam la relația creștină duhovnic-ucenic, dar și la cea culturală Noica-Liiceanu. Părintele spune: „Liiceanu trebuie să-l depășească pe Noica”. Îl

întreb dacă este mulțumit de discipolii lui, iar el răspunde: „Cum să nu! Păi, Teodor Baconsky cu doctorat la Sorbona, iar Radu Preda cu cartea la Humanitas, și în final, ambii la Teologie”.

Diferența dintre filosof și omul religios: „Filosoful – a afirmat el – este orgolios iar omul religios se dăruiește neconținut până la identificarea cu divinul”.

„Între păcat și pedeapsă există iertarea”, a spus la un moment dat părintele.

„Dogma – susține părintele – îți dă o anumită libertate, pe când conceptul, fiind chiar el singular, te singularizează”.

Despre iraționalism, misticism, despre sfânt și erou. Despre diavol: „Diavolul face parte din sfera sacrului”, accentuează părintele.

Mi se pare că se apropie de gândirea lui M. Eliade.

23 decembrie

Părintele Anania servește micul dejun la noi. Poartă un tricou maro. Discutăm literatură, viața scriitorilor români: Ion Marin Sadoveanu (care-și scria ideile pe șervețele de restaurant), V. Voiculescu („e un hieratic în literatura română”), Ioana Postelnicu, L. Blaga, N. Stănescu, M. Preda...

1993

13 ianuarie

Cu mama la Văratec, la părintele [Bartolomeu Anania]. Îi cer binecuvântare pentru înscrierea la Facultatea de Teologie. Mi-o dă din suflet. „E nevoie să fie și fete în Teologie”. Discuții despre atelierul biblic, cărți, reviste. Observ sprinteneala duhovnicească a părintelui Anania, rânduiala de pe birou, corespondența, atelierul biblic, icoana Sfintei Paraschiva, la care are evlavie.

februarie

Aflăm că părintele Anania va fi ales Arhiepiscop al Clujului...

20 aprilie – a treia zi de Paști

Cu părinții și frații la Cluj, la părintele Anania, acum Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului. Poartă engolpion la gât, fapt ce nu-l împiedică să se poarte cu naturalețe. Va trebui să mă obișnuiesc să-i spun Înalt Prea Sfințite Părinte. Îl aud prima oară predicând în catedrală. Solemn. „Drumul spre Emaus”. Îmi scriu idei din predică. Rețin sintagma: „li s-au deschis ochii”. Părintele face distincția între Hristos istoric și Hristos euharistic.

Stăm la palat la Părintele. Văd toate camerele. Prânzim și cinăm împreună (mâncare pregătită de

maica Galineea și de mama). Compar în minte palatul de la Văratec și cel de la Cluj. Locuirea... „După închi-soare, m-am trezit din palat în palat”, a spus părintele Anania.

21 aprilie

Îl ajutăm pe părintele să amenajeze spațiul. Eu mă ocup de cărți. Seara, la biroul lui, părintele îmi dă să citesc – în premieră – studiul său „Poezia de inspirație creștină” (De la Eminescu la Nichita Stănescu, V. Voiculescu, Ana Blandiana, Ioan Alexandru ș.a.), apoi discutăm pe text. Sunt emoționată că stau la biroul lui.

2 mai

La mănăstirea Neamț, masa „de despărțire” cu / de părintele Anania. Suntem câteva familii, apropiații părintelui. La masă, discuție comparativă între „Moartea căprioarei” de N. Labiș și moartea lui Hristos. Părintele Anania pune accent pe Jertfa și Învierea lui Hristos.

Pe alee, îmi dă revista *Renașterea*. Pare abătut. Îmi spune că „de-acum mă așteaptă o grea răspundere”. Am în față simultan doi oameni: părintele Anania și Arhiepiscopul Clujului.

Ne despărțim de părintele. Nicu îl va conduce la Cluj.

20 iunie

Cu mama la Cluj, la părintele Anania. Îi împărtășesc gândul de a da admitere la Cluj, la Teologie. Mă bine-

cuvintează și-mi spune: „Să fii pregătită!”. Știu că sunt multe discipline. Servim masa împreună, în ambianța muzicii lui Gheorghe Zamfir.

29 august

Cluj. Am ascultat predica Înaltului Bartolomeu.

Idei:

1. Ziua de azi este închinată postului și meditației prin figura Sfântului Ioan Botezătorul. El era aspru cu sine și cu ceilalți. Sf. Ioan avea revelația pe măsură ce se apropia de Iisus. El sfătuia, boteza, muștra.

2. A conduce cu sabia, cu ciomagul, sau cu spiritul.

3. „În credința creștină nu există tragedie. Mare bucurie se face în cer când dreptul moare ca un drept”.

4. „Când spui adevărul adevărat, pregătește-te de suferință”; Există puterea laică și puterea lui Dumnezeu; „David a fost muștrat de profetul Natan și s-a pocăit” (Ps. 50).

5. „În sec. IV, Sf. Ioan Gură de Aur l-a muștrat pe Bazileul Bizanțului”.

6. Problema catolicilor: „Maria Tereza a trimis să se ardă mănăstirile din Transilvania”; „Carol I a fost catolic”; „Mitropolitul Ghenadie a părăsit scaunul și a murit în surghiun la Căldărușani”; „Carol al II-lea a apropiat-o pe Elena Lupescu și a alungat-o pe soția sa”; „Gurie a murit în surghiun din cauza lui, la Cernica”.

Predicile IPS Bartolomeu ating cam toate palierele umane: social, cultural, istoric și teologic.